

Az ezerarcú korrupció

A korrupció meghatározása évek óta a korrupciókutatások középpontjában helyezkedik el. Nagyszámú definíció látott már napvilágot, de egységes, mindenki számára elfogadható fogalom a mai napig nem született. Ez nem meglepő, hisz a számos különböző típusú korrupciós cselekmény egy meghatározás alá nem sorolható be. Így szerencsésebb ezeket külön kezelni. Ebben a tanulmányban egy primerkutatás azon része kerül bemutatásra, amely a kérdőívet kitöltők korrupcióra vonatkozó ismereteivel kapcsolatos adatokból származó eredményeket mutatja be. Az ismertetett empirikus kutatás is alátámasztja, hogy a korrupció igen sokarcú jelenség. Nap mint nap hallunk, beszélünk róla, mégis valamennyien másképp értelmezzük azt.

Definition of corruption has been in the focus of corruption researches for many years. Numerous definitions have been published, but a uniform one which is acceptable for everybody has not been phrased yet. It is not surprising as the different types of corruption actions are nondescript into one definition. So it is more logical to handle them separately. That part of the premier research which presents the results of knowledge about corruptions of those who filled in the questionnaires will be presented in this study. The results justify that corruption is a thousand-faced phenomena. We talk, hear about it day by day, but all of us construe it differently.

A korrupció meghatározása

A korrupció latin eredetű szó, jelentése megtörni, megszegni valamit. Ez számos dologra vonatkozhat. Például megszegni a társadalmilag elfogadott normákat, törvényeket, rendet, vagy megtörni valamely személy akaratát és rávenni valamilyen korrupciós cselekedetre. A korrupció olyan ezerarcú jelenség, amelyet nem tudunk egyetlen definícióval leírni. Hogyan is lehetne meghatározásakor egy kalap alá beszűfolni azt a sereg jelentést, tartalmat, amit aztán hosszas oldalakon fejtegetünk? Vajon igaz-e, hogy „ez nemcsak a korrupció tudományos tematizálását nehezíti meg, hanem a megszüntetésére, illetve csökkentésére irányuló gyakorlati kísérleteket, vagyis a korrupcióellenes stratégiák és intézkedések meghozatalát is.” (Szente, 2007, p. 3). Ezeken kívül még tucat más kérdést vet fel, hogy milyen problémákkal járhat, ha nem tudjuk pontosan definiálni azt, amit vizsgálni akarunk. Kránitz Mariann (Soós – Hazafi, 2006, p. 18) szerint a fogalom lehet, „hogy sem nem igaz, sem nem hamis, találó vagy nem, világos vagy homályos, termékeny vagy haszontalan. A fogalom olyan eszköz, amelynek célja az, hogy a valóság lényeges jellemzőit rögzítse és hogy meghatározásokat (vagy előírásokat) alkothassunk arról, ami megfigyelendő.” Így talán az sem meglepő, hogy a mai napig nincs egyetemlegesen elfogadott fogalma a korrupciónak, hisz a témakörben zajló kutatások más és más megjelenési formáját vizsgálják, így más és más szempontból közelítik meg azt.

A fenti probléma kiküszöbölésére gyakran találunk olyan megoldásokat, hogy típuscsoportokat alkotnak a korrupcióra vonatkozóan, amelyeket aztán külön-külön határoznak meg. Ilyen például a közhivatali, a közérdeken alapuló és a piaci szempontú hármás (Heidenheimer – Johnston, 2005),

vagy a jogi és közvélemény szerinti csoportosítás (Gardiner, 2005). Emellett gyakran léteznek eltérő irányzatok a különböző csoportokon belül is. A több oldalról való megközelítés egyik találó változata a Hankiss féle leírás, amely a korrupciót olyan megfoghatatlan jelenségként írja le, amely (1) egyrészt „*társadalmi patológia*”, amely áthatja az egész társadalom szerkezetét, az emberek gondolkodását, életét. (2) Másrészt olyan „*másodfokú újraelosztási rendszer*”, amely a társadalomban elfogadott, hivatalos elosztási rend hibáin élőködik, (3) illetve a „*túlélők stratégiája*” – azon embereké, akik kibúvókat keresnek egy ellenmondást nem tűrő rendszer kereteiből, olyanoké, akik megpróbálják megtalálni a kiskapukat. (4) Emellett kétélű „*fegyverként*” is értelmezhető, hisz egyfelől az alulról építkező korrupció bomlasztja a rendszert, másfelől a hatalmon lévők kezében válik az uralom és a haszonszerzés eszközévé. (5) Végezetül akár „*játékként*” is felfogható, ahol még a tisztességes állampolgárok is kísértésbe jöhetnek (Hankiss, 2001, p. 13).

Ebben a tanulmányban a korrupciót nem szűkítem le egy adott csoport vizsgálatára, hanem általános társadalmi jelenségként értelmezem. Így a bemutatni kívánt elemzéshez olyan meghatározásokat vettem alapul, amely ennek a célnak megfelel. „Általánosan elfogadott értelme szerint vagy megvesztegetés, vagy olyan törvénybe vagy közérkölcsebe ütköző cselekedet, amely során valaki pénzért vagy más juttatásért, avagy juttatás kilátásba helyezéséért cserébe jogosulatlan előnyhöz juttat másokat.” (Deloitte Zrt. szakértői, 2012, p. 12), illetve „...a korrupció egy uralkodó, a javak elosztását irányító szabályrendszer megszegése, amely a személyes nyereség megszerzését célozza.” (Hankiss, 2001, p. 14). Ezek a meghatározások lehetővé teszik, hogy ne csak a közhivatalnokokra, politikusokra vonatkozóan használjuk a fogalmat, hanem bárkire, aki a társadalmi munkamegosztásban olyan helyet foglal el, ahol dönthet a rábízott javak allokációjáról. Emellett tartalmazza azt a két legfontosabb elemet (törvénybe ütköző/megsérti az adott szabályrendszert, valamint személyes nyereséget, jogtalan előnyhöz jutást biztosít), amelyek rámutatnak a korrupció velejére.

A korrupció csoportosítása

Már az előzőekben is többször utaltam arra, hogy a korrupció igen sokszínű jelenség. Így fajtáit számtalan csoportba lehet rendezni, amelyek között gyakran találhatunk átfedéseket. Az alábbiakban a teljesség igénye nélkül bemutatok néhány csoportosítást.

Szántó és társai (2011) úgy vélik a korrupciós tranzakciók résztvevőinek száma, illetve a beágyazottság fajtái szerint célszerű meghatározni a különböző típusokat (1. táblázat). Az így elválasztott egyszerű típusokból (kétszereplős, személyes) kiindulva könnyebben el lehet jutni a bonyolultabbakig (sokszereplős, intézményes). Ez az elválasztás a gyakorlatban természetesen ilyen tiszta formában nem jelenik meg. Papanek (2008) a korrupciós ügyletek csoportosításának hasonló módszerét kínálja (2. táblázat).

1. táblázat
Kevésszereplős és sokszereplős korrupciós tranzakciók személyes és intézményes beágyazottságának tiszta típusa.

		BEÁGYAZOTTSÁG TÍPUSA	
		Személyes	Intézményes
SZEREPLŐK SZÁMA	Kevés szereplő	Pl. a határon az ismerős vámhivatalnok kenő pénz fejében elnézi a vám-szabályok megsértését	Pl. cég engedélyt kér egy állami hivataltól, és hatás-tanulmányt „kell” készíttetnie megadott szakértővel
	Sok szereplő	Pl. ismerős parkoló örök kenő pénz fejében szemet hunynak a parkolási díj fizetésének elmulasztása felett a rendszeresen ott parkoló autósok esetében	Pl. önkormányzat ingatlan-gazdálkodása, melynek során a vagyonelemeket rendszeresen a piaci ár alatt értékesíti

Forrás: Szántó et al, (2011, p. 69.)

2. táblázat
Példák a korrupció különböző típusaival megszerezhető előnyökre.

MEGVESZTEGETETT VESZTEGETŐ	Egyén	Vállalati illetékes	Államapparátus alkalmazottja
Egyén	Hamis tanúzás	Elnéző gázóra-leolvasás, szabálytalan banki hitel, szabálytalan biztosítási ügyintézés, részrehajló orvos	Rendőri bírság elengedése, privatizációs visszaélés, szabálytalan telekkönyvi bejegyzés, elnéző vám-, adó-ellenőrzés, részrehajló bírósági ítélet
Vállalat	Bizalmas információ Feketemunka	Részrehajló megrendelés, szabálytalan áru-átvétel, hamis számla, szabálytalan banki hitel, részrehajló reklám	Szabálytalan engedély, részrehajló közbeszerzés, indokolatlan támogatás, elnéző vám-, pénzügyi, adó-ellenőrzés, hibás törvény, részrehajló bírósági ítélet
Állam (Párt)	Részrehajló újságcikk Politikai támogatás	Indokolatlan kinevezés, hamis számla, részrehajló újságcikk, politikai támogatás	Indokolatlan kinevezés, részrehajló bírósági ítélet, hibás törvény, politikai támogatás

Forrás: Papanek (2008)

A korrupciót ezen kívül gyakran csoportosítják területe, mértéke, az eljárás módja és megjelenési formája szerint.

A korrupciót területe szerint általában három csoportba sorolják (Soós – Hazafi, 2006, p. 23)

1. *Politikai* korrupció: állami tisztségviselők (politikuskok, hivatalnokok) vagy a hozzájuk közel állók úgy gazdagodnak meg törvénytelenül, hogy a rájuk ruházott állami hatalommal visszaélnék.
2. *Adminisztratív* (hivatali) korrupció: a szolgáltatásokat vagy szerződéseket a „szabályok szerint” kötik, és privát jövedelemhez jutnak olyan tevékenységért, amelyet az előírások szerint különben is meg kell tennie, vagy a „szabályokkal ellenkező módon nyújtják, illetve kötik, azaz kenőpénzt kapnak olyan szolgáltatásért, amelyet tilos lenne megtenni.
3. *Gazdasági*. A magyar büntetőjogban nem jelenik meg a fehérgalléros bűnözés fogalma. „A felső osztályok bűnözése, a gazdasági szervezeti, foglalkozási, valamint az intellektuális bűnözés” kifejezések alapján ez a kategória részét képezik a korrupciós és a korrupciós jellegű bűncselekmények. Idesorolhatók a gazdasági bűncselekmények jelentős és a vagyon elleni bűncselekmények egy része, és idetartozik minden olyan bűncselekmény, amely a gazdasággal, valamint a gazdálkodással összefügg és a fenti meghatározásnak megfelel.

Más szerzők a korrupció területe szerint csupán két csoportot különítenek el: például *politikai* (hivatali) és *piaci* (vagy gazdasági) korrupciót (Cartier-Bresson, 2004).

Mértéke szerint megkülönböztetünk

1. *Kis jelentőségűt*, vagy másképpen *túlélés jellegűt*. Ez a típusú korrupció az alulfizetett közalkalmazottakhoz kapcsolódik. A szakértők szerint olyan „kenőolaj”, amelyre a működés biztosítása érdekében van szükség?! Ez a fajta korrupció elsősorban a felsőbb szintű korrupció alsó szinten való megjelenése.
2. *Nagy horderejű*. Ezt a korrupció típus a felsőbb szintű vezetői gyakorlatban lelhető fel, jellemzően hosszú időszakra kiterjedő.
3. *Ritka ún. „endemikus”, őshonos*. Egy bizonyos országhoz, helyhez köthető korrupció, amely más területeken nem jellemző.

Eljárási módja szerint:

1. *Megbízási*. Ide a korrupciónak azon gyakorlata sorolható, amikor úgy mond „kinevelik” azokat a személyeket, akiket később olyan pozíciókba ültetnek, ahol döntési helyzetben lesznek, és irányítottan cselekednek (bírótság, parlament, stb.).
2. *Kikényszerített*. Egy adott helyzetben alakul ki, hogy kit és miért fognak korrumpálni.

Megkülönböztetnek még fekete és szürke korrupciót is (Heidenheimer, 2004, és Gardiner, 2005):

1. *Fekete* korrupciónak tartják azokat a korrupciós formákat, amelyeket az egész társadalom elítél.
2. *Szürke* korrupció, ha a korrupciós magatartásformák egyes eseteit a társadalom egyes rétegei elítélendőnek tartja, mások azonban nem, esetleg bizonytalanok annak megítélésében.
3. *Fehér* korrupció esetén a társadalom többsége megtűri azokat a tevékenységeket, amit a törvény korrupciónak minősít.

Megjelenési formái szerint hat típust különítünk el (Soós – Hazafi, 2006, p. 26):

1. *Megvesztegetés* (egy állami vagy egy gazdasági társaság megrendelésének megszerzője a megkapott árbevételből visszajutat egy adott százalékot). Kenőpénz fizetése, hogy
 - megszerezzenek egy hiánycikket, vagy elkerüljenek egy adott költséget (Például, kormány megbízáshoz vagy koncesszióhoz való hozzájutás, közfölk hasznosítása, újonnan privatizált cég megszerzése, korlátozott mennyiségű engedély megszerzése, stb.)
 - egy adott előnyhöz jussanak, vagy egy elkerüljenek valamilyen költséget. (Például adózási kulcsok, vámok csökkentése, elengedése, köztisztviselői állások megszerzése, büntetőjogi következmények alóli mentesülés, építési övezeti szabályok megsértése, stb.)
 - az adott szolgáltatást másokhoz képest jobb minőségben megkapják, például gyors kiszolgálás vagy bennfentes információ megszerzése.
 - mások ne juthassanak előnyhöz vagy azért, hogy másokat költséggel sújtsanak.
2. *Hivatali visszaélés*, amikor egy hivatalos személy megszegi hivatali kötelességét, hogy jogtalan hátrányt okozzon, vagy jogtalan előnyt szerezzen Például: védelmi pénz szedése.
3. *Sikkasztás*. Lopás a közpénzekből a közvagyon hűtlen kezelése.
4. *Csalás*. Tények, információk eltorzítása. Például levelekbe való illegális betekintés, pályázatok titkosságának megszegése.
5. *Zsarolás*. Erőszakkal történő jogtalan vagyonszerzés, vagy cselekedet kikényszerítése.
6. *Protekciónizmus, nepotizmus*. Olyan uram-bátyám kapcsolatok, amikor valakit igazságtalanul pártfogolnak. Például kivételezés családtagokkal, ismerősökkel, barátokkal állások betöltésében, hivatali előnyök nyújtásában.

Megjelenési formájukat illetően a Transparency International a következő csoportokat különíti el¹: vesztegetés, visszajuttatás, befolyással üzérkedés, jogosulatlan gazdasági előny megszerzése, nepotizmus, pénzmosás és kartell.

Láthatjuk, hogy számtalan formája létezik a korrupciónak. Ez igazolja azt, hogy a korrupció nem lehet egyetlen fogalom, hanem a különböző típusokat külön-külön kell kezelni.

A kutatás módszertana

A kutatásom célja az volt, hogy feltárjam a kérdőívet kitöltők korrupciós ismereteit, illetve hogy megvizsgáljam, miként értékelnek különböző helyzeteket, cselekményeket. A kutatásban a következő feltevéseket kívántam bebizonyítani:

- A válaszadók többsége a korrupciót a társadalomra káros jelenségként ítéli meg.
- A válaszadók egyéni hozzáállása határozza meg, mit tartanak és mit nem korrupciónak.

A célcsoport két felsőoktatási intézményben (ÁVF, BGF-KVIK) tanuló levelezős hallgatók voltak. A kutatási kérdések megválaszolásához kvantitatív módszert alkalmaztam: az adatgyűjtést kérdőíves felméréssel végeztem. A korrupció témakörében készült kérdőíves vizsgálat 2012-2013-ban történt. Jelen tanulmányban ebből a korrupció meghatározására és típusaira vonatkozó kutatás legfontosabb eredményei kerülnek ismertetésre.

A felmérésben résztvevők összesen 17 kérdésre válaszolhattak. A válaszadóknak egyrészt eldöntendő értékelést, másrészt rangsorolást kellett végezniük, harmadrészt pedig kiegészítő szöveges megjegyzés/vélemény kifejtésére is lehetőségük volt.

A két év alatt összesen 184 kérdőív érkezett be. A válaszadási hajlandóság igen jónak mondható: a megkérdezettek a kérdések több mint 95%-át megválaszolta. Az ellenőrzés során helytelen, vagy hiányos kitöltés miatt egyetlen kérdőívet sem kellett értékelhetetlennek minősíteni.

A kérdőívek elsődleges felvitele és kódolása Excel 2007 programmal történt. Ezután az adatokat SPSS program segítségével elemeztem. A statisztikai értékelés egyváltozós analízissel (gyakoriság, középérték mutatók, variancia) és kétváltozós, kereszttábla-elemzéssel, valamint klaszteranalízissel történt.

Kutatási eredmények

A kutatásom első feltevése, hogy „a válaszadók többsége a korrupciót a társadalomra káros jelenségként ítéli meg”. A kérdőívben a korrupció fogalmát úgy kellett meghatározni a kitöltő személyeknek, hogy nem olvashattak utána. A kapott meghatározásokat alapvetően 4 csoportba lehetett besorolni (3. táblázat), amelyek eloszlását az 1-es ábra mutatja.

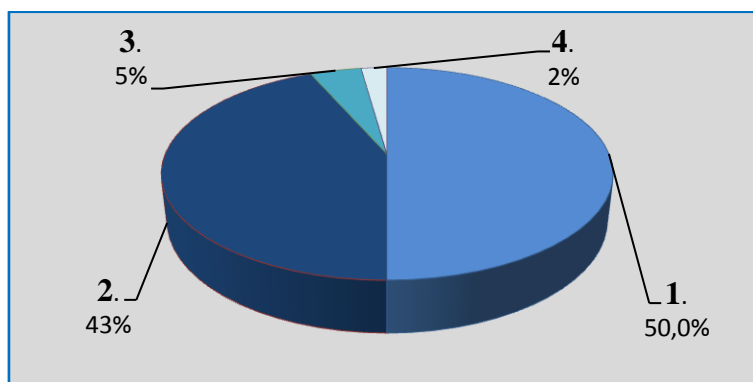
A válaszadók csaknem fele meghatározásában nem említette meg, hogy károsnak, elítélendőnek tartja a korrupciót, csupán arra utalt, hogy általa valaki, vagy valakik előnyös helyzetbe kerülhetnek, illetve valamilyen haszonhoz juthatnak. Amikor azonban arra a kérdésre kellett válaszolniuk, hogy „Elfogadhatónak tartja-e a korrupciót?”, a megkérdezettek 87%-a válaszolt nemmel (8,7% igennel, 4,3% nem válaszolt). 49% sohasem vett még igénybe semmilyen eszközt ügyének meggyorsítására a közhivatalokban. 91% nem kezdeményezett eddig csúszópénz-fizetést rendőri intézkedés kapcsán, a „priusz” elkerülése végett. Ezzel szemben csupán 25% az, aki még sohasem fizetett zsebbe orvosának, vagy más egészségügyi dolgozónak. Az előbbi három kategóriában (közhivatal, rendőri intézkedés, egészségügy) „soha” nem választ adók 25%-a azonban hajlandó lenne csúszópénzt fizetni, ha olyan körülmény adódna, amelyben ezáltal előnyösebb helyzetbe kerülne.

3. táblázat A kérdőívet kitöltők korrupció meghatározásának csoportjai

	CSOPORTOK	PÉLDÁK
1.	A meghatározásoknak két jellemző tartalmi eleme van: (1) <i>jogosulatlan előny</i> , (2) <i>ellenszolgáltatás fejében</i>	„Előnyökhöz és javakhoz való hozzájutás érdekében tett olyan cselekedet, amely erkölcsileg vagy jogilag megkérdőjelezhető.” „Megvesztegetés, pénzért előnyben, vagy jobb szolgáltatásban részesítés adott esetekben a törvények, szabályok megkerülésével.”
2.	A meghatározásoknak egy jellemző tartalmi eleme van: (1) <i>ellenszolgáltatás fejében</i>	„A korrupció során az ember valamilyen eszköz, ez lehet pénz vagy ismerős használata ahhoz, hogy helyzeti előnybe kerüljön valamilyen ügy elintézése vagy ellátás során.” „Pénz, ajándék egyéb juttatás valakinek, annak reményében, hogy intézkedése számunkra kedvező legyen.”
3.	Rendhagyó meghatározások	„A normál ügymenttől eltér. Ez lehet kölcsönösen elvárt segítségnyújtás is például.” „Megfelelő törvény szerinti ellátásban való részesülést, de csak pénz megfizetése mellett kapom meg kielégítő minőségben.” „Hatalmas pénzek nem megfelelő helyen való felhasználása.”
4.	Nem adott meghatározást	

Forrás: Saját szerkesztés

1. ábra
A kérdőívet kitöltők korrupció meghatározásának százalékos megoszlása

Forrás: Saját szerkesztés

A második feltevés – „A válaszadók egyéni hozzáállása határozza meg, mit tartanak és mit nem korrupciónak” – vizsgálatához készítettem egy „Közvélemény kutatási feladatot” (4. táblázat). A kérdőívet kitöltőknek osztályozni kellett a leírt jelenségeket aszerint, hogy egyértelműen korrupciós cselekedetről van-e szó, esetleg fennáll a veszélye, vagy nem hozható kapcsolatba a korrupcióval.

4. táblázat
Közvélemény kutatási feladat (a válaszok eloszlása %-ban)

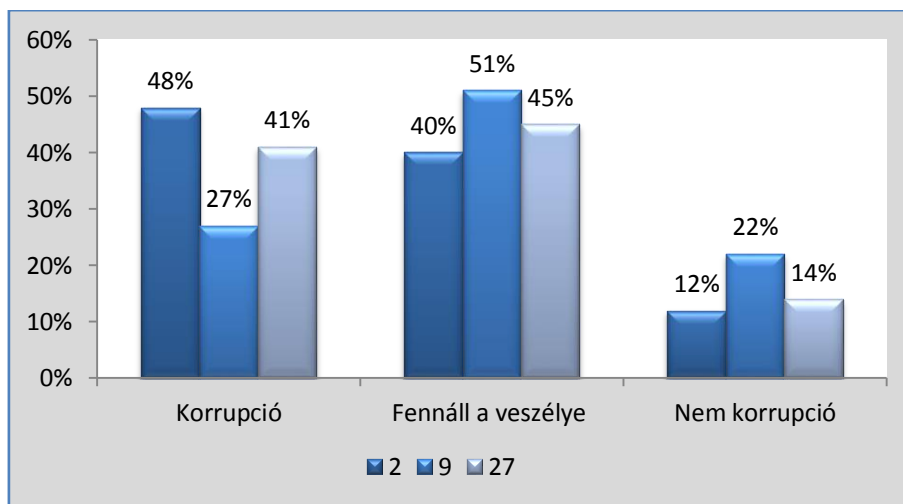
Kérem, sorolja be az alábbi meghatározásokat és cselekedeteket a mellékelt táblázatba! A besoroláskor csak a saját véleményére hagyatkozzon!				
	Cselekedet	Korrupció	Fennáll a korrupció veszélye	Nem korrupciós cselekedet
1	Kenőpénz hiánycikkért.	66	26	8
2	Családtag hivatali előnyben részesítése.	48	40	12
3	Versenytárs engedélyhez jutásának megakadályozása.	58	27	15
4	Háziorvosom több hétre kiír némi juttatás fejében.	77	16	7
5	Várható rendőri razzia kiszivárogtatása.	39	44	17
6	Pénz felajánlása soron kívüli ügyintézésért.	70	20	10
7	A beosztottam külföldi szolgálati útra küldése.	5	13	82
8	Vámok elengedése.	41	41	18
9	Kapcsolataimra hivatkozva gyorsabb ügyintézésért kérek.	27	51	22
10	Nem valljuk be, hogy van elvámolni valónk.	22	30	48
11	Bennfentes információért cserébe ajándékkal próbálkozunk.	53	43	4
12	Beiskolázás szakmai továbbképzésre.	2	10	88
13	Építési övezeti szabályok megsértése.	17	26	43
14	Pénzért megpróbálom kisebb létszámú szobába kerülni egy kórházban	53	31	18
15	Felajánljuk az iskolaigazgatónak, hogy segítünk a szülője szüretelésében	15	56	29
16	Gyorshajtás esetén megpróbálom a rendőrt lebeszélni a büntetésről	36	50	14
17	Állami támogatást szerzek a helyi iskolának.	2	26	72
18	Földterületek új zónába való sorolásának kiszivárogtatása.	25	58	17
19	Engedély megadása, azok korlátozottsága esetén.	39	55	6
20	Szépen sikerült fogmútétem után 30000 Ft-ot borítékolok az orvosomnak	35	19	54
21	Üzletszerzési jutalék elfogadása a hivatal beszerzéseikért felelős posztján	63	33	4
22	A biztosítót „rávesszük” a valósnál nagyobb kár felvételére.	69	27	4
23	Téves információ adása földterületek várható átsorolásáról.	25	47	28
24	Építési vállalkozó áron alul építi meg házunkat, cserébe egy soron kívüli engedély megszerzéséért	73	24	3
25	Az ügyfél által felkínált üveg ital elfogadása.	24	40	36
26	Más jó hírnevének rontása.	18	23	59
27	A helyi polgármester gyerekének a teljesítményéhez képest jobb jegy adása	41	45	14
28	Rokkant parkolási engedély kiadása jogosulatlan személynek.	67	24	8
29	Nem jelentem be, hogy kollégám „gyanús” borítékot fogadott el az ügyféltől	19	42	39
30	Ruhaipari vállalkozóként többször utazom Miami Beach-re.	10	19	71

Forrás: Saját szerkesztés

A táblázat egyik legegyszerűbb kiértékelése, ha megkeressük, azokat a válaszokat, ahol teljes az „összhang” a kitöltők között. Ez azokban az esetekben képzelhető el, ha például mindenki egy adott cselekményt, vagy a „Korrupció” vagy „Fennáll a korrupció veszélye” oszlopokban jelöli meg, így értelemszerűen a „nem korrupciós cselekedet” oszlop üresen marad, azaz az adott helyzetet egyöntetűen korrupciónak ítéli meg mindenki. Ilyen nincs a táblázatban, így megállapítható, hogy a vélemények mind a 30 felsorolt esetben eltérőek. Ez után megfigyeltem milyen arányban jelölték meg a válaszadók a többségében korrupciónak, vagy korrupció gyanús helyzetnek ítélt szituációkat. A táblázat alapján a legkisebb eredmény a 3%-os érték. Ez azt jelenti, hogy a megkérdezettek legalább 3%-a nem lát kapcsolatot az adott cselekedet és a korrupció között. Ilyen például „A biztosítást „rávesszük” a valóságnál nagyobb kár felvételére.” vagy „Építési vállalkozó áron alul építi meg házunkat, cserébe egy soron kívüli engedély megszerzéséért.”

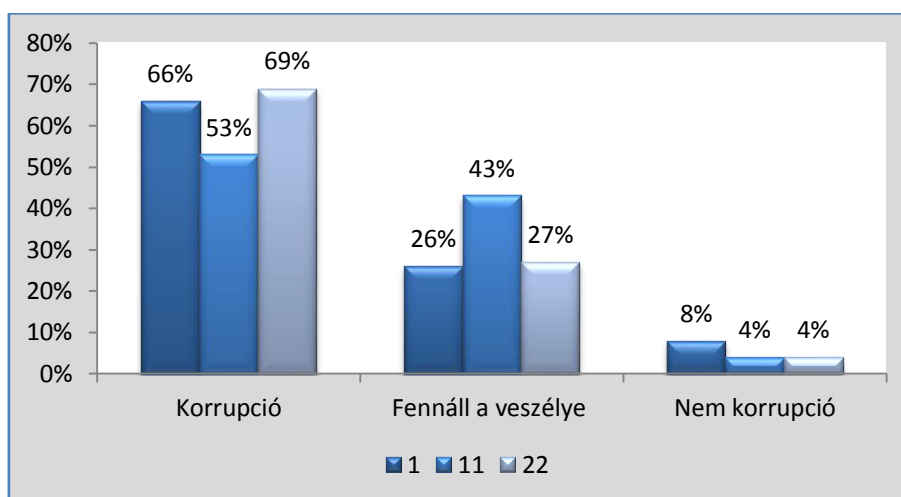
Érdekes eredményt hozott az a vizsgálat is, ahol azt néztem meg, hogy a válaszadók a korrupció melyik fajtáját tekintik kevésbé korrump helyzetnek. Összehasonlítva például a nepotizmus és a vesztegetéshez közelálló cselekedeteket, a 2-3. ábrán látható eredményeket kaptam. Az adatok azt mutatják, hogy a megkérdezettek kevésbé súlyosnak ítélik meg a nepotizmushoz közeli cselekedeteket, mint a vesztegetés különböző formáit.

2. ábra
A Nepotizmus megítélése a válaszadók szerint

Forrás: saját szerkesztés (2, 9, 27-es szám a 4. táblázatban található azonos számú cselekedetre utal)

3. ábra
A vesztegetés megítélése a válaszadó szerint

Forrás: saját szerkesztés (1, 11, 22-es szám a 4. táblázatban található azonos számú cselekedetre utal)

Ha a táblázatot abból a szempontból vizsgáljuk, hogy vannak-e olyan cselekedetek, amelyeket senki sem ítél meg korrupciónak, hasonló képet kapunk az előzőekhez. Nincs olyan helyzet, amit valaki ne ítél volna meg korrupciónak. A válaszadók legalább 2%-a korrupciónak ítéli meg a felsorolt 30 helyzet valamelyikét.

Következtetések

Az első felvetésem csak részben igazolódott be. Az adatok alapján úgy tűnik, hogy direkt kérdés esetén a válaszadók többsége a korrupciót a társadalomra káros jelenségként ítéli meg. Azonban, igen nagy azok aránya, akik már fizettek, vagy hajlandók lennének fizetni kenőpénzt annak érdekében, hogy előnyösebb helyzetbe kerüljenek.

A második felvetést az eredmények alátámasztják. A közvélemény kutatási feladatra adott válaszok azt mutatják, hogy a megkérdezettek, igen különbözően ítélik meg a felsorolt eseményeket, és ugyancsak eltérőek a vélemények abban, hogy mit tartanak és mit nem korrupciónak.

Az eredmények nem túl biztatóak. Talán legfontosabb üzenetük, hogy tudatosítani kell az állampolgárok körében, milyen komoly helyzetekbe kerülhetnek, ha nem ismerik fel a korrupciós illetve korrupció gyanús helyzeteket. Amennyiben mérlegelniük kell fontos, hogy képesek legyenek azokat beazonosítani. Ezen ismeretek nélkül nem lehet felvenni a harcot a korrupció ellen, és elérni, hogy felismerjük, mi állampolgárok is tudunk tenni valamit – még ha apró lépéseket is – egy korrupciómentes(ebb) ország reményében. Remélhetőleg, hosszú távon megdől a következő megállapítás: „Ebben az országban sok tisztességes ember él. De itt él és virágzik a korrupció is.”²

Felhasznált irodalom

CARTIER-BRESSON, J. (2004): Korrupciós hálózatok, a tranzakciók biztonsága és az illegális társadalmi csereakciók. In Gulyás Gyula (szerk.): *Politikai korrupció*. Aula Kiadó, Budapest.

DELOITTE ZRT. SZAKÉRTŐI (szerzők) (2012): *Javaslatok a korrupciós kockázatok kezelésére*. Kockázatkezelési és ellenőrzési módszertan. ISBN 978-615-5222-05-4. Állami Számvevőszék Projektiroda. hozzáférés: http://integritas.asz.hu/uploads/files/asz_korrupcioellenes_kk_press-%20korr.pdf (olvasva: 2013. március 16.)

GARDINER, J. (2005): Defining Corruption. In Heidenheimer, A. J. - Johnstone, M. (eds.): *Political Corruption. Concepts & Contexts*. Transaction Publishers, New Brunswick and London

HANKISS E. (1983): *Társadalmi csapdák. Diagnózisok*. Magvető Kiadó, Budapest.

HANKISS E. (2001): A korrupció játéka Közép-Kelet Európában 1945-1999. In: Csefkó F. - Horváth Cs. (szerk.): *Korrupció Magyarországon*. Pécs-Baranyai Értelmiségi Egyesület. Pécs

HEIDENHEIMER, A. J. – JOHNSTONE, M. (2005): Introduction to Part I. In: Heidenheimer, A. J. - Johnstone, M. (eds.): *Political Corruption. Concepts & Contexts*. Transaction Publishers, New Brunswick and London

HEIDENHEIMER, A. J. (2004): A korrupcióhoz való viszony a közösségek egyes típusaiban. In: Gulyás Gyula (szerk.): *Politikai korrupció*. Aula Kiadó, Budapest.

PAPANÉK G. (2008): A korrupció és korlátozásának lehetőségei. In: Báger G. - Bod P. Á. (szerk.): *Gazdasági kormányzás: változás és alkalmazkodás a magyar gazdaságirányítás intézményrendszerében*. Aula, Budapest. pp. 129-141.

SOÓS I. – HAZAFI Z. (2006): *A korrupció elleni küzdelem elvei és módszerei, a közszolgálati etika érvényesítése*. Tankönyv a köztisztviselők továbbképzéséhez. Magyar Közigazgatási Intézet, Budapest

SZÁNTÓ Z. – TÓTH I. J. – VARGA SZ. (2011): A korrupció társadalmi és intézményi szerkezete. Korrupciós tranzakciók tipikus kapcsolatháló-konfigurációi Magyarországon. *Szociológiai Szemle*, 2011. 3. szám. pp. 61–82.

SZENTE Z. (2007): Fogalmi kísérletek a korrupció meghatározására és az önkormányzati korrupció fogalma. In: *Korrupciós jelenségek az önkormányzati közigazgatásban* (on-line). Magyar Közigazgatási Intézet. hozzáférés: http://integritas.asz.hu/uploads/files/05_resztan_szente_onkormanyzatikorrupciofogalma_060831.pdf (olvasva: 2013. március 16.)

Hivatkozások

¹ A Telenor és a Transparency International által közösen kidolgozott „KKV Kurázszi” –korrupcióellenes elektronikus tananyag kis-és középvállalkozások vezetőinek, dolgozóinak. <http://elearning.transparency.hu/telenorak/hu/quiz>

² Forrás: MTV1. 73. képmese: Kéz kezet mos. <http://www.mtv.hu/modernkepmesek/cikk.php?id=273162>